

# ХАЙДУТИ

## Баща и син

Я надуй, дядо, кавала,  
след теб да викна - запея  
песни юнашки, хайдушки,  
песни за вехти войводи -  
за Чавдар страшен хайдутин,  
за Чавдар вехта войвода -  
синът на Петка Страшника!  
Да чуят моми и момци  
по сборове и по седенки;  
юнаци по планините,  
и мъже в хладни механи:  
какви е деца раждала,  
раждала, ражда и сега  
българска майка юнашка;  
какви е момци хранила,  
хранила, храни и днеска  
нашата земя хубава!  
Ах, че мен, дядо, додея  
любовни песни да слушам,  
а сам за тегло да пея,  
за тегло, дядо, сюрмашко,  
и за свойте си кахъри,  
кахъри, черни ядове!  
Тъжно ми й, дядо, жално ми й,  
ала засвири - не бой се, -  
аз нося сърце юнашко,  
глас имам меден загорски,  
та'ко ме никой не чуе,  
песента ще се пронесе  
по гори и по долища -  
горите ще я поемат,  
долища ще я повторят,  
и тъгата ми ще мине,  
тъгата, дядо, от сърце!  
Пък който иска, та тегли -  
тежко му нима ще кажа?  
Юнакът тегло не търпи -  
ала съм думал и думам:  
Блазе му, който умее  
за чест и воля да мъсти -  
доброму добро да прави,



лошия с ножа по глава, -  
пък ще си викна песента!

Кой не знай Чавдар войвода,  
кой не е слушал за него?  
Чорбаджия ли изедник,  
или турските сердари?  
Овчар ли по планината,  
или пък клетки сюрмаси!  
Водил бе Чавдар дружина  
тъкмо до дваисет години  
и страшен беше хайдутин  
за чорбаджии и турци;  
ала за клетки сюрмаси  
крило бе Чавдар войвода!  
Затуй му пее песента  
на Странджа баир гората,  
на Ирин-Пирин тревата;  
меден им кавал приглаша  
от Цариграда до Сръбско  
и с ясен ми глас жътварка  
от Бяло море до Дунав -  
по румелийски полета...  
Един бе Чавдар войвода -  
един на баща и майка,  
един на вярна дружина;  
мъничък майка остави,  
глупав от татка отдели,  
без сестра, Чавдар, без братец,  
ни нийде някой роднина -  
един сал вуйка изедник

и деветмина дружина!...  
Хлапак дванайсетгодишен,  
овчар го даде майка му,  
по чужди врата да ходи,  
на чужд хляб да се научи;  
но стоя Чавдар, що стоя -  
стоял ми й от ден до пладня!  
И какво да ми спечели?  
Голям армаган на майка -  
тез тежки думи отровни:  
"Що ме си, майко, продала  
на чуждо село аргатин:  
овци и кози да паса,  
да ми се смеят хората  
и да ми думат в очите:  
да имам баща войвода  
над толкозмина дружина,  
три кази да е наплашил,  
да владей Стара планина,  
а аз при вуйча да седя -  
при тоз сюрмашки изедник!  
копилето му да бавя;  
час по час да ме нахоква,  
че съм се и аз увълчил,  
че човек няма да стана,  
а ще да гния в тъмница,  
и ще ми капнат месата  
на Кара баир на кола!...  
Проклет бил човек вуйка ми!  
Проклет е, майко - казвам ти,  
не ща при него да седя,  
копилето му да бавя  
и крастите да му завръщам.  
Яли ги свраки и псета!  
При татка искам да ида,  
при татка в Стара планина;  
татко ми да ме научи  
на к'ъвто иска занаят."  
Зави се майка, замая -  
камък и падна на сърце;  
гледа си в очи Чавдара,  
във очи черни, големи,  
глади му глава къдрава  
и ръда клета, та плаче.  
Чавдар я плахо изгледа,  
и с сълзи и той на очи,  
майка си бърже попита:  
"Кажми ми, мале, що плачеш?  
Да не са татка хванали,  
хванали или убили,  
та ти си, мале, остана  
сирота, гладна и жьдна?"...  
Прегърна майка Чавдара,  
в очи го черни целуна,

въздъхна, та му продума:  
"За тебе плача, Чавдаре,  
за тебе, дете хубаво,  
писано още шарено:  
ти ми си, синко, едничък,  
едничък още мъничък,  
а лоши думи хортуваш; -  
как ще те майка прежали,  
да идеш, синко, с татка си,  
хайдутин като ще станеш!  
Татко ти й снощи доходял,  
за тебе, синко, да пита -  
много ме й съдил и хокал,  
що съм те, синко, пратила  
при вуйча ти, а не при него -  
да види и той, че има  
хубаво дете юначе;  
далеч ли да го проводи,  
на книга да се изучи,  
или хайдутин направи,  
по планината да ходи.  
Триста й заръци заръчал,  
в неделя да те проводя  
на хайдушкото сборище...  
Ще идеш, синко Чавдаре,  
едничко чедо на майка!  
Ще идеш утре при него;  
ала те клетва заклинам,  
ако ти й мила майка ти,  
да плачеш, синко, да искаш,  
с дружина да те не води,  
а да те далеч проводи,  
на книга да се изучиш -  
майци си писма да пишеш,  
кога на гурбет отидеш..."

Рипна ми Чавдар от радост,  
че при татка си ще иде,  
страшни хайдутин да види  
на хайдушкото сборище;  
а майка ядна, жалостна,  
дете си мило прегърна  
и... пак заръда, заплака!...

*"Хайдутин" е една от първите творби на Христо Ботев, създадена вероятно в Одеса и публикувана по-късно във в. „Дума на българските емигранти“ (1871 г.). Останала е незавършена.*